Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY
ELEANOR SHARPSTON
přednesené dne 8. května 2014[1]

Věc C-137/13

Herbaria Kräuterparadies GmbH
proti
Freistaat Bayern

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Bayerisches Verwaltungsgericht München (Německo)]

„Zemědělství — Označování ekologických produktů — Nařízení (ES) č. 889/2008 — Článek 27 odst. 1 písm. f) — Používání produktů a látek při zpracovávání potravin označovaných jako ekologické — Zákaz použití minerálních látek a vitaminů, pokud není vyžadováno zákonem — Přidání glukonátu železnatého a vitaminů do směsi ekologických ovocných šťáv — Množství vyžadovaná k tomu, aby výrobek mohl být prodáván jako doplněk stravy s výživovým nebo zdravotním tvrzením nebo jako potravina pro zvláštní výživu“

1. Projednávaná žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla podaná Bayerisches Verwaltungsgericht München [Bavorský správní soud Mnichov (Německo), dále jen „Verwaltungsgericht“].

2. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výrobku, který obsahuje převážně ekologicky vyprodukované suroviny, ale rovněž minerální látky a vitaminy nemající ekologický původ. Může být označován a uváděn na trh jako „ekologický“? Konkrétně, jsou takové přídatné látky „vyžadovány zákonem“, pokud je výrobek uváděn na trh jako doplněk stravy nebo jako výrobek mající zdravotní nebo výživové účinky, kterých bez těchto přídatných látek nemůže být dosaženo?

3. (Evropský) výrobce před Soudním dvorem rovněž tvrdí, že srovnatelné výrobky dovážené ze Spojených států amerických (dále jen „Spojené státy“ nebo „USA“) mohou být uváděny na unijní trh s označením „ekologické“, které ve Spojených státech splňuje obdobné normy, jež však nejsou totožné s unijními normami.

Právní základ

Doplňky stravy a nutriční látky

4. Bod 9 odůvodnění směrnice 2002/46[2] zní: „V doplňcích stravy by měla být povolena pouze přítomnost vitaminů a minerálních látek, které se obvykle nacházejí ve stravě a jsou konzumovány jako její součást; to však neznamená, že je jejich přítomnost nezbytná. […]“

1 — Původní jazyk: angličtina.

2 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/46/ES ze dne 10. června 2002 o sbližování právních předpisů členských států týkajících se doplňků stravy (Úř. věst. L 183, s. 51; Zvl. vyd. 13/29, s. 490), ve znění pozdějších změn.

5. Bod 15 odůvodnění zní: „Spotřebitelé kupují doplňky stravy pro doplnění příjmu ze stravy. Aby bylo zajištěno dosažení tohoto cíle, měly by být vitaminy a minerální látky uvedené na etiketě přítomny ve výrobku ve významném množství.“

6. Článek 2 písm. a) směrnice 2002/46 definuje a) doplňky stravy jako „potraviny, jejichž účelem je doplňovat běžnou stravu a které jsou koncentrovanými zdroji živin nebo jiných látek s výživovým nebo fyziologickým účinkem, samostatně nebo v kombinaci, jsou uváděny na trh ve formě dávek […]“, a b) živiny jako vitaminy nebo minerální látky. Článek 4 odst. 1 ve spojení s přílohami I a II stanoví taxativní seznam vitaminů a minerálních látek, které mohou být používány pro výrobu doplňků stravy.

7. Článek 5 odst. 3 stanoví: „Pro zajištění přítomnosti významných množství vitaminů a minerálních látek v doplňcích stravy se stanoví minimální množství v denní dávce doporučené výrobcem“. Podle čl. 5 odst. 4 Komise stanoví minimální množství vitaminů a minerálních látek podle odstavce 3. Taková množství však ve skutečnosti dosud nebyla stanovena.

8. Podle čl. 6 odst. 3 písm. a) musí být na etiketě uvedeny názvy kategorií živin nebo látek charakterizujících výrobek nebo označení povahy těchto živin nebo látek.

Výživová a zdravotní tvrzení

9. Článek 2 odst. 2 bod 1) nařízení č. 1924/2006[3] definuje „tvrzení“ jako „jakékoli sdělení nebo znázornění, které není podle právních předpisů Společenství nebo vnitrostátních právních předpisů povinné, […], které uvádí, naznačuje nebo ze kterého vyplývá, že potravina má určité vlastnosti“.

10. Článek 3 stanoví:

„Výživová a zdravotní tvrzení lze při označování a obchodní úpravě potravin a v reklamě na potraviny uváděné na trh ve Společenství používat pouze v případě, že jsou v souladu s tímto nařízením.

[…] výživová a zdravotní tvrzení [nesmějí]:

a) být nepravdivá, dvojsmyslná nebo klamavá;

[…]“

11. Článek 5 odst. 1 mimo jiné stanoví:

„Používání výživových a zdravotních tvrzení je přípustné pouze při splnění těchto podmínek:

a) na základě všeobecně uznávaných vědeckých poznatků bylo prokázáno, že přítomnost […] živiny nebo jiné látky, k níž se tvrzení vztahuje, v potravině nebo kategorii potravin má příznivý výživový nebo fyziologický účinek;

b) živina nebo jiná látka, k níž se tvrzení vztahuje,

   i) je v konečném produktu obsažena ve významném množství, které je vymezeno v právních předpisech Společenství, nebo pokud takové předpisy neexistují, v množství, které vyvolává uváděný výživový nebo fyziologický účinek, stanovený na základě všeobecně uznávaných vědeckých poznatků;

3 — Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006 ze dne 20. prosince 2006 o výživových a zdravotních tvrzeních při označování potravin (Úř. věst. L 404, s. 9).

[…]“

12. Článek 8 odst. 1 stanoví: „Výživová tvrzení jsou přípustná pouze tehdy, jsou-li uvedena v příloze a jsou v souladu s podmínkami stanovenými v tomto nařízení“. Článek 13 odst. 1 rovněž připouští použití zejména zdravotních tvrzení popisujících nebo odkazujících na význam živiny nebo jiné látky pro růst a vývoj organismu, která jsou založena na všeobecně uznávaných vědeckých poznatcích, jsou dobře srozumitelná průměrnému spotřebiteli a jsou zahrnuta do seznamu, který má být vypracován Komisí na základě čl. 13 odst. 3.

13. Příloha k nařízení č. 1924/2006 pod nadpisem „ZDROJ [NÁZEV VITAMINU/VITAMINŮ] NEBO [NÁZEV MINERÁLNÍ LÁTKY/MINERÁLNÍCH LÁTEK]“ stanoví: „Tvrzení, že se jedná o potravinu, která je zdrojem vitaminů nebo minerálních látek, a jakékoli tvrzení, které má pro spotřebitele pravděpodobně stejný význam, lze použít pouze tehdy, obsahuje-li produkt alespoň významné množství vitaminů nebo minerálních látek, jak je uvedeno v příloze směrnice 90/496/EHS […][4]“.

14. Příloha k nařízení č. 432/2012[5] obsahuje seznam zdravotních tvrzení, která mohou být uváděna na potravinách, uvedený v čl. 13 odst. 3 nařízení (ES) č. 1924/2006. Pokud jde o železo, tvrzení, podle kterého „Železo přispívá k normální tvorbě červených krvinek a hemoglobinu“ smí být použito pouze u potravin, které jsou přinejmenším zdrojem železa uvedeného v tvrzení.

Potraviny pro zvláštní výživu

15. Článek 1 odst. 2 směrnice 2009/39[6] definuje potraviny pro zvláštní výživu jako „potraviny, které jsou pro své zvláštní složení nebo výrobní proces jasně rozlišitelné od potravin pro běžnou spotřebu, které jsou vhodné pro nutriční účely jim připisované a které jsou uváděny na trh s poukazem na tuto vhodnost.“

16. Článek 1 odst. 3 stanoví:

„Zvláštní výživa musí splňovat zvláštní nutriční požadavky:

a) určitých skupin osob, jejichž trávicí proces nebo metabolismus je narušen, nebo

b) určitých skupin osob, které jsou ve zvláštním fyziologickém stavu a které proto mohou mít zvláštní prospěch z řízené spotřeby určitých látek v potravinách, nebo

c) zdravých kojenců nebo malých dětí.“

17. Článek 3 odst. 1 vyžaduje, aby potraviny pro zvláštní výživu měly takovou podstatu nebo složení, aby byly vhodné pro zvláštní výživu, ke které jsou určeny.

18. Článek 4 odst. 3 ukládá Komisi, aby přijala seznam látek pro zvláštní výživové účely, včetně vitaminů a minerálních solí, které se přidávají do potravin určených pro zvláštní výživu.

4 — Směrnice Rady 90/496/EHS ze dne 24. září 1990 o nutričním označování potravin (Úř. věst. L 276, s. 40; Zvl. vyd. 13/10, s. 191). Příloha I stanoví: „Zpravidla má být při stanovení významného množství uvažováno 15 % doporučené dávky uvedené v této příloze, obsažených ve 100 g nebo ve 100 ml nebo v jednom balení, pokud toto balení obsahuje pouze jednu porci.“. Doporučená denní dávka (dále jen „RDA“) se stanoví pro řadu látek, včetně železa a různých vitaminů, o nichž se uvádí, že jsou obsaženy ve výrobku dotčeném v původním řízení.

5 — Nařízení Komise (EU) č. 432/2012 ze dne 16. května 2012, kterým se zřizuje seznam schválených zdravotních tvrzení při označování potravin jiných než tvrzení o snížení rizika onemocnění a o vývoji a zdraví dětí (Úř. věst. L 136, s. 1).

6 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/39/ES ze dne 6. května 2009, o potravinách určených pro zvláštní výživu (Úř. věst. L 124, s. 21).

19. Tento seznam byl přijat v příloze nařízení č. 953/2009[7]; bod 5 jeho odůvodnění stanoví: „Případy, kdy bylo přidání nutriční látky považováno za nezbytné, již byly upraveny odpovídajícími zvláštními směrnicemi, popřípadě společně s vhodnými podmínkami týkajícími se množství“.

Označování ekologických potravin vyrobených v Evropské unii

20. Odůvodnění nařízení č. 834/2007[8] obsahuje mimo jiné následující body:

„20) Zpracované potraviny by měly být označeny jako ekologické pouze tehdy, pokud jsou všechny nebo téměř všechny složky zemědělského původu ekologické. Zvláštní pravidla označování by však měla být stanovena pro zpracované potraviny, které obsahují zemědělské složky, jež nelze získat ekologickým způsobem […]

[…]

22) Je důležité zachovat důvěru spotřebitelů v ekologické produkty. Výjimky z požadavků vztahujících se na ekologickou produkci by proto měly být přísně omezeny na případy, v nichž je použití výjimečných pravidel pokládáno za odůvodněné.

[…]“

21. Článek 3 uvedeného nařízení vymezuje základní cíle, které mají být sledovány ekologickou produkcí, a to včetně – podle písmene c) – „získávání celé řady potravin a jiných zemědělských produktů, které odpovídají spotřebitelské poptávce po zboží vyprodukovaném za použití postupů, jež nepoškozují životní prostředí, zdraví lidí, zdraví rostlin nebo zdraví a dobré životní podmínky zvířat“.

22. Článek 6 stanoví:

„[…] výroba zpracovaných ekologických potravin [se] řídí těmito zvláštními zásadami:

a) ekologické potraviny se získávají z ekologických zemědělských složek s výjimkou případů, kdy složka není v ekologické podobě na trhu dostupná;

b) použití potravinářských přídatných látek, složek nezískaných z ekologického zemědělství, jejichž hlavní funkce je technologická nebo spočívá ve smyslové stimulaci, mikroživin a činidel je omezeno tak, že k němu dochází v minimálním rozsahu a jen v případě nevyhnutelné technologické potřeby nebo z důvodů zvláštních nutričních požadavků;

c) nepoužívají se látky nebo zpracovatelské metody, které by mohly uvádět spotřebitele v omyl, pokud jde o pravou povahu produktu;

[…]“

7 — Nařízení Komise (ES) č. 953/2009 ze dne 13. října 2009 o látkách, které mohou být pro zvláštní výživové účely přidávány do potravin pro zvláštní výživu (Úř. věst. L 269, s. 9).

8 — Nařízení Rady (ES) č. 834/2007 ze dne 28. června 2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91 (Úř. věst. L 189, s. 1).

23. Článek 19 je nadepsán „Produkce zpracovaných potravin“. Článek 19 odst. 2 směrnice konkrétně stanoví:

„Na složení zpracovaných ekologických potravin se vztahují tyto podmínky:

a) produkt je vyroben zejména ze složek zemědělského původu […];

b) lze použít pouze potravinářské přídatné látky, činidla, látky určené k aromatizaci, vodu, sůl, látky pro přípravu mikroorganismů a enzymů, minerály, stopové prvky, vitamíny, aminokyseliny a další mikroživiny v potravinách pro zvláštní nutriční použití a pouze pokud byly schváleny pro použití v ekologické produkci podle článku 21;

[…]“

24. Článek 21 zejména stanoví:

„1. Schválení produktů a látek pro použití v ekologické produkci a jejich zařazení na omezený seznam produktů a látek uvedených v čl. 19 odst. 2 písm. b) […] podléhá […] následujícím kritériím, jež se hodnotí jako celek:

i) nejsou dostupné vhodné alternativy schválené podle této kapitoly,

ii) bez jejich použití není možné potraviny produkovat či skladovat či splnit dané stravovací požadavky stanovené na základě právních předpisů Společenství.

Produkty a látky uvedené v čl. 19 odst. 2 písm. b) se navíc nacházejí v přírodě a mohou projít pouze mechanickými, fyzickými, biologickými, enzymatickými či mikrobiálními procesy, s výjimkou případů, kdy takové produkty či látky z daných zdrojů nejsou v dostatečném množství či dostatečné jakosti dostupné na trhu.

2. Komise […] rozhoduje o schválení produktů a látek a jejich zařazení na omezený seznam podle odstavce 1 tohoto článku a stanoví konkrétní podmínky a omezení pro jejich použití a v případě potřeby rozhoduje o vyřazení produktů.

[…]“

25. Článek 23 (nadepsaný „Používání výrazů odkazujících na ekologickou produkci“) mimo jiné stanoví:

„1. Pro účely tohoto nařízení se má za to, že produkt označen výrazy odkazujícími na ekologickou produkci, pokud se v jeho označení, propagačním materiálu nebo obchodních dokumentech on sám, jeho složky nebo krmné suroviny popisují výrazy, které naznačují kupujícímu, že produkt, jeho složky nebo krmné suroviny byly získány v souladu s pravidly stanovenými v tomto nařízení. Zejména výrazy uvedené na seznamu v příloze[9] a jejich odvozeniny nebo zdrobněliny jako „bio“ a „eko“ mohou být samostatně nebo v kombinaci používány kdekoli ve Společenství a v kterémkoli jazyce Společenství při označování a propagaci produktu, který splňuje požadavky tohoto nařízení nebo požadavky z něj plynoucí.

9 — Příloha uvádí v každém ze (stávajících) 25 jazyků používaných v Evropské unii (24 úředních jazyků a lucemburština) jeden či dva pojmy, z nichž téměř všechny znamenají „biologický“, „ekologický“ nebo „organický“ (s výjimkou estonštiny, ve které může být použito slovo zjevně znamenající „jemný“, a finštiny, ve které se význam uvedeného výrazu blíží slovu „přirozený“).

[…]2. Výrazy uvedené v odstavci 1 se nesmí používat nikde ve Společenství a v žádném jazyce Společenství při označování, propagaci či v obchodních dokladech produktu, který nesplňuje požadavky tohoto nařízení, s výjimkou případů, kdy se nevztahují na zemědělské produkty určené ke spotřebě jako potraviny nebo krmivo nebo kdy zjevně nesouvisejí s ekologickou produkcí.[…]

4. Pokud jde o zpracované potraviny, mohou být výrazy uvedené v odstavci 1 použity

a) v obchodním označení, za podmínky, že:

i) zpracovaná potravina splňuje ustanovení článku 19,

ii) alespoň 95 % hmotnostních jeho složek zemědělského původy je ekologických;

[…]“

26. Článek 27 nařízení č. 889/2008 [10] je nadepsán „Použití některých produktů a látek při zpracování potravin“. Článek 27 odst. 1 mimo jiné stanoví:

„Pro účely čl. 19 odst. 2 písm. b) nařízení (ES) č. 834/2007 lze při zpracování ekologických potravin […] používat pouze tyto látky:

[…]

f) minerály (včetně stopových prvků), vitaminy, aminokyseliny a mikroživiny povolené pouze pro případ, že jejich použití v potravinách, jejichž jsou součástí, je vyžadováno zákonem.“

Označování ekologických produktů dovážených ze Spojených států

27. Bod 33 odůvodnění nařízení č. 834//2007 stanoví:

„Ekologické produkty dovážené do Evropského společenství by mělo být povoleno uvádět na trh Společenství jako ekologické, pokud byly vyprodukovány v souladu s pravidly produkce a podrobeny kontrolním opatřením, jež jsou v souladu s opatřeními stanovenými v právních předpisech Společenství nebo jsou jim rovnocenná. Produkty dovezené v rámci rovnocenného systému by měly být navíc opatřeny potvrzením vydaným příslušným orgánem nebo uznaným kontrolním orgánem nebo subjektem dotyčné třetí země.“

28. Tyto cíle se promítají do ustanovení článku 32 uvedeného nařízení, pokud jde o vyhovující produkty, a článku 33, pokud jde o produkty poskytující rovnocenné záruky. Článek 33 odst. 1 umožňuje, aby produkty poskytující rovnocenné záruky byly uvedeny na unijní trh, pokud a) byly získány v souladu s rovnocennými pravidly produkce; b) hospodářské subjekty podléhají kontrolním opatřením s rovnocennou účinností a c) podrobily činnost uznanému kontrolnímu systému a d) na produkt se vztahuje potvrzení o kontrole vydané příslušnými orgány. Článek 33 odst. 2 opravňuje Komisi k vypracování seznamu třetích zemí majících rovnocenná pravidla produkce a kontrolní opatření s rovnocennou účinností.

10 — Nařízení Komise (ES) č. 889/2008 ze dne 5. září 2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů, pokud jde o ekologickou produkci, označování a kontrolu (Úř. věst. L 250, s. 1).

29. Hlava III nařízení č. 1235/2008 [11] je nadepsaná „Dovoz produktů poskytujících rovnocenné záruky“. Článek 7 obsažený v této hlavě se týká sestavení a obsahu seznamu uznaných třetích zemí, který je stanoven v příloze III, kdežto článek 10 se týká sestavení a obsahu seznamu uznaných kontrolních subjektů a kontrolních orgánů pro účely rovnocennosti, který je stanoven v příloze IV.

30. Uvedené přílohy byly změněny zejména nařízením č. 126/2012 [12], které – s účinností od 1. června 2012 do 30. června 2015 – doplnilo na seznam uznaných třetích zemí Spojené státy, a to mimo jiné pokud jde o zpracované zemědělské produkty určené k použití jako potraviny, a stanovilo seznam uznaných kontrolních subjektů uvedeného státu.

31. První bod 4 odůvodnění nařízení č. 126/2012 stanoví:

„Některé zemědělské produkty dovážené z [USA] se v současné době uvádějí na trh [EU] v souladu s přechodnými pravidly stanovenými článkem 19 [nařízení č. 1235/2008]. [USA] předložily Komisi žádost o zařazení do seznamu uvedeného v článku 7 nařízení (ES) č. 1235/2008. [USA] předložily informace požadované podle článků 7 a 8 uvedeného nařízení. Z posouzení těchto informací a následných jednání s orgány [USA] vyplynulo, že pravidla, kterými se v této zemi řídí ekologická produkce a její kontrola, jsou rovnocenná pravidlům stanoveným nařízením (ES) č. 834/2007. Kontrola na místě podle ustanovení čl. 33 odst. 2 nařízení (ES) č. 834/2007 týkající se pravidel produkce a kontrolních opatření skutečně uplatňovaných v [USA], kterou Komise provedla, měla uspokojivé výsledky. [USA] by proto měly být zařazeny na seznam v příloze III nařízení (ES) č. 1235/2008.“

Skutkové okolnosti, řízení a předběžné otázky

32. Společnost Herbaria Kräuterparadies GmbH (dále jen „Herbaria“) vyrábí „Herbaria Blutquick – Eisen + Vitamine“ (Herbaria Blutquick – železo + vitaminy, dále jen „Blutquick“), směs ovocných šťáv s bylinnými výtažky. I když Blutquick sestává především ze složek pocházejících z ekologického zemědělství ve smyslu čl. 19 odst. 2 písm. a) nařízení č. 834/2007, obsahuje vitaminy a glukonát železitý, které nemají ekologický původ. Tento výrobek je propagován a uváděn na trh jako doplněk stravy a jeho označení obsahuje odkaz na ekologickou produkci ve smyslu článku 23 nařízení č. 834/2007 spolu s tvrzením: „Železo přispívá k normální tvorbě červených krvinek a hemoglobinu“. Doporučený denní příjem pokrývá 20 % RDA (doporučené denní dávky). Blutquick je rovněž doporučován jako výrobek prospěšný pro přirozený intelektový vývoj dětí, je-li užíván v těhotenství a v období kojení, pro boj s vyčerpáním a jako výrobek přínosný k celkovému zdraví.

33. Příslušné bavorské orgány v prosinci roku 2011 nařídily společnosti Herbaria, aby u výrobku Blutquick odstranila v označení odkaz na ekologické zemědělství při jeho propagaci a uvádění na trh z důvodu, že porušuje čl. 24 odst. 4 písm. a) bod i) nařízení č. 834/2007 ve spojení s čl. 19 odst. 2 písm. b) nařízení č. 834/2007 a čl. 27 odst. 1 písm. f) nařízení č. 889/2008. Tyto orgány uvedly následující argumenty: Minerální látky a vitaminy mohou být přidávány pouze tehdy, když je jejich použití v potravinách, jichž jsou součástí, vyžadováno zákonem. V případě výrobku Blutquick takový zákonný požadavek neexistuje. Především se nejedná o výrobek, na který by se vztahovalo vnitrostátní nařízení o dietních potravinách (Diätverordnung). Skutečnost, že nařízení č. 1924/2006 stanoví pro „výživová a zdravotní tvrzení“ podrobné požadavky, neznamená, že použití vitaminů a minerálních látek je při výrobě potravin vyžadováno zákonem, pokud se na ně nevztahuje Diätverordnung. I kdyby

11 — Nařízení Komise (ES) č. 1235/2008 ze dne 8. prosince 2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007, pokud jde o opatření pro dovoz ekologických produktů ze třetích zemí (Úř. věst. L 334, s. 25).

12 — Prováděcí nařízení Komise (EU) č. 126/2012 ze dne 14. února 2012, kterým se mění nařízení (ES) č. 889/2008, pokud jde o osvědčení, a nařízení (ES) č. 1235/2008, pokud jde o opatření pro dovoz ekologických produktů ze Spojených států amerických (Úř. věst. L 41, s. 5).

byl výrobek Blutquick schválen podle nařízení č. 1924/2006, nemůže být označován, propagován nebo uváděn na trh s odkazem na ekologickou produkci, který upravuje článek 23 nařízení č. 834/2007, jelikož nařízení č. 1924/2006 nevyžaduje, aby potraviny a potravinářské přídatné látky obsahovaly vitaminy nebo aby byly obohaceny glukonátem železitým.

34. Společnost Herbaria toto rozhodnutí napadla žalobou, ve které zejména uvedla, že účelem čl. 27 odst. 1 písm. f) nařízení č. 889/2008 je umožnit přidávání minerálních látek a vitaminů tehdy – a pouze tehdy –, když jiné unijní právní předpisy nebo vnitrostátní právní úprava vyžadují konkrétní obsah vitaminů nebo minerálních látek, pokud by potravina bez takového obsahu nemohla plnit uváděný účel. Referenčním bodem je podle Herbaria konkrétní potravina a její konkrétní zamýšlené použití. Právní úprava týkající se doplňků stravy nebo výživových a zdravotních tvrzení, zejména nařízení č. 1924/2006, podle ní vyžaduje, aby do potravin, které jsou označeny jako potraviny pro zvláštní výživu, byly přidávány minerální látky a vitaminy. Zákaz zavádějících tvrzení pak vyžaduje, aby denní příjem doporučený výrobcem pokrýval 15 % maximálního množství navrženého orgány jako zaručené množství[13]. Uváděný účel doplňku stravy je podle Herbaria základem právní povinnosti dosáhnout odpovídajících minimálních hodnoty. Pokud by těchto hodnot mohlo být dosaženo pouze přidáním látek, toto přidání by bylo vyžadováno zákonem. Nařízení č. 432/2012 kromě toho stanoví zákonné požadavky na denní příjem, a tudíž vyžaduje, aby do organických potravin byly látky přidávány. Přidávání glukonátu železitého a vitaminů do výrobku Blutquick je nezbytné pro dosažení výživových hodnot vyžadovaných pro uváděný nutriční účel. Toho by nemohlo být dosaženo za použití složek odvozených z ekologických produktů. Přidání byla omezena na nezbytné minimum.

35. Orgány se vyjádřily v tom smyslu, že žádný zákonný požadavek stanovící přidávání vitaminů nebo glukonátu železnatého neexistuje. Nařízení č. 1924/2006 pouze umožňuje přidávání těchto látek, ale nevyžaduje je. Opačný výklad by byl v rozporu s čl. 6 písm. b) nařízení č. 834/2007, podle kterého má být použití potravinářských přídatných látek v ekologickém zemědělství omezeno na minimum.

36. Za těchto okolností Verwaltungsgericht žádá Soudní dvůr, aby rozhodl o následujících předběžných otázkách:

„1. Musí být čl. 27 odst. 1 písm. f) nařízení (ES) č. 889/2008 vykládán v tom smyslu, že použití uvedených látek je vyžadováno zákonem pouze tehdy, když ustanovení unijního práva nebo ustanovení vnitrostátního práva slučitelné s unijním právem v souvislosti s potravinou, do které mají být uvedené látky přidány, jejich přidání přímo vyžaduje, nebo stanoví alespoň minimální obsah uvedených látek, které mají být přidány?

2. V případě záporné odpovědi na první otázku: Musí být čl. 27 odst. 1 písm. f) nařízení (ES) č. 889/2008 vykládán v tom smyslu, že použití uvedených látek je vyžadováno zákonem také v případech, v nichž by uvádění potraviny na trh jako doplňku stravy nebo se zdravotním tvrzením, by bez přidání alespoň jedné z uvedených látek mohlo spotřebitele uvést v omyl, protože potravina nemůže, vzhledem k příliš nízké koncentraci jedné z uvedených látek, plnit svůj uvedený účel jako potravina, nebo svůj účel vyjádřený zdravotním tvrzením?

3. V případě záporné odpovědi na první otázku: Musí být čl. 27 odst. 1 písm. f) nařízení (ES) č. 889/2008 vykládán v tom smyslu, že použití uvedených látek je vyžadováno zákonem také tehdy, když může být konkrétní zdravotní tvrzení použito pouze pro potraviny, které obsahují určité, takzvané významné množství alespoň jedné z uvedených látek?

13 — Zde je patrně odkazováno na vnitrostátní dokumenty nazvaný „Toxikologische und ernährungsphysiologische Aspekte der Verwendung von Mineralstoffen und Vitaminen in Lebensmitteln“ (Toxikologické a nutriční aspekty použití minerálních látek a vitaminů v potravinách), vydaný v roce 2002 nebo 2004 německým Bundesinstitut für gesundheitlichen Verbraucherschutz und Veterinärmedizin (Spolkový institut pro zdravotní ochranu spotřebitelů a veterinární medicínu), který navrhuje některá doporučení *de lege ferenda*. Viz rovněž bod 4 výše.

37. Účastníci původního řízení, rakouská, česká, francouzská a španělská vláda a Evropská komise předložili písemná vyjádření a – s výjimkou české a španělské vlády – rovněž přednesli ústní vyjádření na jednání konaném dne 13. února 2014.

38. V zásadě všichni účastnící řízení, kteří předložili vyjádření, s výjimkou společnosti Herbaria, jsou toho názoru, že první otázka by měla být zodpovězena kladně a že neexistuje žádný požadavek unijního práva, o který by se společnost Herbaria mohla opírat. Společnost Herbaria je opačného názoru, ale upozorňuje též na otázku dovozů doplňků stravy z USA, které, jak tvrdí, mohou být označovány jako ekologické, i když obsahují přidané železo a vitaminy. Vzhledem k tomu, že tato otázka nebyla předkládajícím soudem položena, nezabývalo se jí žádné jiné vyjádření, avšak byla předmětem diskuse na jednání.

Posouzení

Výklad právní úpravy

39. Všechny tři předběžné otázky mohou být přeformulovány do jedné, jejíž podstatou je, zda slovní spojení „použití v potravinách, jejichž jsou součástí, je vyžadováno zákonem“ uvedené v čl. 27 odst. 1 písm. f) nařízení č. 889/2008 odkazuje a) výlučně na přímý zákonný požadavek, podle kterého se jedna nebo více uvedených složek musí v potravině vyskytovat, pokud má potravina vůbec být uvedena na trh, a to bez ohledu na jakákoliv prohlášení týkající se jejích vlastností nebo zamýšleného použití, nebo b) rovněž na situaci, kdy je potravina uváděna na trh jako doplněk stravy s výživovým nebo zdravotním tvrzením, nebo jako potravina pro zvláštní výživu, ale smí být takto uváděna na trh pouze, pokud obsahuje stanovené množství jedné nebo více těchto látek.

40. Článek 23 odst. 2 nařízení č. 834/2007 vylučuje, aby u výrobku, který nesplňuje požadavky stanovené v uvedeném nařízení, byly používány odkazy na ekologickou produkci. Článek 23 odst. 4 objasňuje, že takový odkaz je přípustný u zpracovaných potravin (a směs ovocných šťáv s bylinnými výtažky nutně je zpracovanou potravinou) *pouze* tehdy, splňuje-li tato potravina požadavky článku 19. Článek 19 odst. 2 písm. b) připouští přidávání mimo jiné minerálních látek a vitaminů *výlučně* tehdy, pokud byly schváleny pro použití v ekologické produkci v souladu s článkem 21. Článek 21 stanoví obecná kritéria pro schválení použití takových látek a pověřuje Komisi, aby v rámci těchto kritérií vypracovala *omezený* seznam. Obecná kritéria vyžadují, aby nebyly dostupné schválené alternativy a aby látka byla nezbytná k produkci nebo skladování potravin nebo ke splnění daných stravovacích požadavků stanovených na základě unijních právních předpisů.

41. Komise na tomto základě v čl. 27 odst. 1 nařízení č. 889/2008 stanovila omezený seznam látek, které mohou být používány při zpracování potravin, které jsou na trh uváděny jako ekologické. Podle čl. 27 odst. 1 písm. f) jsou minerály a vitaminy povoleny *pouze*, pokud je jejich použití vyžadováno zákonem.

42. Z formulace těchto ustanovení[14] je zřejmé, že mají být vykládána restriktivně – což potvrzuje bod 22 odůvodnění nařízení č. 834/2007, který stanoví, že proto, aby byla zachována důvěra spotřebitelů, výjimky z požadavků vztahujících se na ekologickou produkci mají být *přísně omezeny* na odůvodněné případy.

43. Neváhám tedy konstatovat, že by slovní spojení „vyžadováno zákonem“ uvedené v čl. 27 odst. 1 písm. f) nařízení č. 889/2008 mělo být vykládáno striktně, a to v tom smyslu, že se týká pouze přímého zákonného požadavku, aby látka byla použita při zpracování dotyčné potraviny.

14 — Rovněž viz článek 6 nařízení č. 834/2007, citovaný výše v poznámce pod čarou 22, který používá takové pojmy, jako je „omezeno“, „v minimálním rozsahu“, „jen“, „nevyhnutelné“ a „nepoužívají se“.

44. Nebyl uveden žádný argument v tom smyslu, že podle unijního práva nebo vnitrostátního práva, které je s ním slučitelné, existuje zákonný požadavek, aby směs ovocných šťáv s bylinnými výtažky prodávaná pouze jako potravina – ať již jako ekologická či nikoliv – obsahovala stanovené množství železa nebo konkrétního vitaminu.

45. Za určitých okolností však lze mít za to, že existuje zákonný požadavek, aby takový výrobek obsahoval určité minerální látky nebo vitaminy ve stanovených množstvích, má-li být prodáván jako doplněk stravy, s výživovým nebo zdravotním tvrzením, nebo jako potravina pro zvláštní výživu, takže přítomnost těchto množství je nutná k tomu, aby výrobek mohl být takovým způsobem uváděn na trh. S takovou analýzou však nesouhlasím.

46. Pokud jde o doplňky stravy, Komise zdůrazňuje, že ačkoliv podle čl. 5 odst. 3 a 4 směrnice 2002/46 mohou být stanovena minimální množství vitaminů a minerálních látek, taková množství ve skutečnosti dosud stanovena nebyla. Taková množství patrně nebyla stanovena ani v použitelné německé právní úpravě; jedná se však o otázku, kterou může posoudit pouze Verwaltungsgericht [15]. Kromě toho, i kdyby byla minimální množství stanovena, nebylo by tím výrobcům uloženo, aby do svých produktů přidávali určitou minerální látku nebo vitamin; naopak, bránilo by jim to v tom, aby tyto výrobky uváděli na trh jako doplňky stravy obsahující dotyčnou látku nebo dotyčné látky, pokud by se v nich nevyskytovalo minimální množství této látky nebo těchto látek.

47. Pokud jde o výživová a zdravotní tvrzení, z ustanovení nařízení č. 1924/2006 a nařízení č. 432/2012 uvedených výše v bodech 9 až 14 je zřejmé, že tvrzení týkající se výrobku Blutquick mohou být uvedena pouze, pokud se v něm železo a vitaminy vyskytují ve významných množstvích. Komise však znovu zdůrazňuje, že tvrzením ve smyslu nařízení č. 1924/2006 je výhradně tvrzení, které podle unijní ani vnitrostátní právní úpravy *není* povinné. Tudíž – jinými slovy – dotčená ustanovení nestanoví zákonný požadavek týkající se obsahu dotyčných potravin; naopak, stanoví podmínky, za kterých je možné uvádět výživová nebo zdravotní tvrzení.

48. Konečně, pokud jde o potraviny pro zvláštní výživu, v první řadě není ze spisu zjevné, že výrobek Blutquick spadá do definice takových potravin v čl. 1 odst. 2 a 3 směrnice 2009, i když patrně cílí mimo jiné na kojící matky a osoby trpící vyčerpáním, které mohou být považovány za osoby, které jsou „ve zvláštním fyziologickém stavu a […], a proto mohou mít zvláštní prospěch z řízené spotřeby určitých látek v potravinách“. Každopádně, jak zdůrazňuje francouzská vláda, živiny mohou být přidávány pouze tehdy, pokud „byly upraveny odpovídajícími zvláštními směrnicemi, popřípadě společně s vhodnými podmínkami týkajícími se množství“ [16]. Opět neexistuje povinnost, aby například směs ovocných šťáv byla uváděna na trh jako potravina pro zvláštní výživu – existuje pouze zákaz uvádět ji na trh jako takovou, pokud nesplňuje požadavky směrnice 2009/39 a nařízení č. 953/2009.

49. Stručně řečeno, všechny případy uvedené v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce nebo případy uvedené společností Herbaria, ve kterých mohlo být přidání minerálních látek nebo vitaminů považováno za „vyžadované zákonem“, jsou ve skutečnosti případy, kdy výrobce nesmí výrobek uvést na trh jako doplněk stravy, s výživovými nebo zdravotními tvrzeními, nebo jako potravinu pro zvláštní výživu, pokud nemá určitý obsah minerálních látek nebo vitaminů. Vzhledem k tomu, že neexistuje žádný zákonný požadavek, aby výrobek byl uváděn na trh za těchto podmínek, bylo by třeba nepřijatelně širokého výkladu čl. 27 odst. 1 písm. f) nařízení č. 889/2008 k tomu, aby takové situace spadaly do jeho působnosti a aby na tomto základě bylo povoleno použití minerálních látek nebo vitaminů při zpracování potravin, které mají být uváděny na trh jako ekologické.

15 — Verwaltungsgericht uvádí, že Blutquick není výrobkem, na který se vztahuje Diätverordnung (viz výše bod 33). Dokument, který je rovněž uveden v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce (viz výše poznámka pod čarou 13), navrhuje, že k tomu, aby se zamezilo klamání spotřebitelů, má být minimální obsah minerálních látek v doplňcích stravy takový, aby bylo 15 % příslušného maximálního množství dosaženo prostřednictvím přísunu uvedeného výrobcem. Chybí však imformace o tom, že o návrhu bylo dále jednáno.

16 — Viz bod 19 výše.

50. S ohledem na současný stav právní úpravy [17] jsem toho názoru, že se jedná o jediný možný soudržný výklad.

51. Připouštím, že odvolací orgán WTO v kontextu Dohody o technických překážkách obchodu [18] byl toho názoru, že požadavek, aby byly splněny některé podmínky za účelem označení výrobku z tuňáka jako „dolphin-safe“ (situace, která není nepodobná situaci v projednávané věci) je pro účely přílohy 1.1 k uvedené dohodě závazný, a to i tehdy, kdy by výrobek mohl být uváděn na trh bez takového označení [19].

52. Okolnosti projednávané věci jsou však komplexnější než okolnosti, které zkoumal odvolací orgán WTO. V projednávané věci se nejedná pouze o otázku splnění konkrétních podmínek za účelem uvedení konkrétního prohlášení na označení výrobku. Naopak, jedná se o otázku uvedení dvou nebo více souborů požadavků do souladu, přičemž ne všechny z nich mohou být splněny současně, aby bylo možné použít kombinaci prohlášení na označení výrobku.

53. Proto, aby výrobek mohl být v Evropské unii uváděn na trh jako ekologický, musí splňovat určité podmínky. Jiné podmínky musí být splněny proto, aby výrobek mohl být uváděn na trh jako doplněk stravy, s výživovými nebo zdravotními tvrzeními, nebo jako potravina pro zvláštní výživu. Proto, aby výrobek mohl být uváděn na trh *zároveň* jako ekologický výrobek a doplněk stravy, s výživovými nebo zdravotními tvrzeními, nebo jako potravina pro zvláštní výživu, musí být splněny všechny relevantní podmínky. Neexistuje však žádný zákonný požadavek pro to, aby výrobek byl uváděn na trh jedním z těchto způsobů. Pokud nemohou být současně splněny všechny relevantní podmínky uvedení téhož výrobku na trh prostřednictvím kombinace způsobů, je na výrobci, aby zvolil, jakým způsobem bude výrobek na trh uveden, a tudíž, aby zjistil, jaké podmínky musí být splněny. Francouzská vláda zdůrazňuje, že opačný přístup by výrobcům umožnil, aby na trh uváděli jako ekologické ty výrobky, které obsahují neschválené látky nemající ekologický původ, a to jednoduše tak, že vedle tvrzení o ekologické produkci použijí další tvrzení, která nemohou být použita bez přidání těchto látek.

54. Společnost Herbaria nicméně tvrdí, že cíl stanovený v čl. 3 písm. c) nařízení č. 834/2007 týkající se produkce „celé řady“ ekologických potravin a výrobků, které odpovídají spotřebitelské poptávce, znamená, že musí být možné uvést na trh ekologické výrobky ve všech kategoriích potravin, které této poptávce odpovídají, včetně doplňků stravy, dietních výrobků a běžných potravin označených výživovými nebo zdravotními tvrzeními.

55. Tento argument nepovažuji za přesvědčivý. Dotyčný cíl pochopitelně zahrnuje uvádění ekologických výrobků v těchto kategoriích na trh. Nezahrnuje však možnost uvádět na trh výrobky v těchto kategoriích jako ekologické, pokud nesplňují podmínky stanovené pro tyto výrobky, aby mohly být uváděny na trh jako ekologické.

56. Zastávám proto názor, že formulace „použití v potravinách, jichž jsou součástí, je vyžadováno zákonem“ uvedená v čl. čl. 27 odst. 1 písm. f) nařízení č. 889/2008 odkazuje pouze na přímý zákonný požadavek, že se jedna či více uvedených látek musí v potravině vyskytovat, pokud má tato potravina *vůbec* být uvedena na trh. Nevztahují se na situaci, kdy je potravina uváděna na trh jako doplněk stravy, s výživovým nebo zdravotním tvrzením, nebo jako potravina pro zvláštní výživu, která však smí být takto uvedena na trh pouze, pokud obsahuje konkrétní množství jedné nebo více takových látek.

17 — Nezabývám se otázkou, zda by *mělo* být možné, aby výrobek byl uváděn na trh s odkazem na ekologickou produkci za okolností existujících v původním řízení, jelikož tato otázka přísluší pouze zákonodárci.

18 — Příloha 1A k Uruguayskému kolu vícestranných obchodních jednání, Úř. věst. L 336, s. 86 (dále jen „Dohoda TBT“).

19 — Zpráva odvolacího orgánu, Spojené státy — Opatření týkající se dovozu, uvádění na trh a prodeje tuňáků a výrobků z tuňáků, WT/DS381/AB/R, přijatá dne 13. června 2012, konkrétně v bodě 196.

Rozdílné zacházení ve srovnání s dovozy ze Spojených států

57. Společnost Herbaria ve svém písemném vyjádření předloženém Soudnímu dvoru uvedla, že v návaznosti na vstup nařízení č. 126/2012 v platnost (nařízení kodifikuje výměnu korespondence mezi Komisí a US Department of Agriculture [Ministerstvo zemědělství Spojených států]) mohou být potraviny vyrobené ve Spojených státech uváděny na unijní trh jako ekologické i tehdy, obsahují-li živiny, vitaminy a minerální látky neekologického původu, protože takové označování je ve Spojených státech přípustné na základě ustanovení §205.605 hlavy 7 (Zemědělství) Electronic Code of Federal Regulations (elektronický kodex federálních právních předpisů)[20]. Zmiňuje výrobek ze Spojených států (Organic Life Vitamins), který je údajně srovnatelný s výrobkem Blutquick a je uváděn na unijní trh, a přitom obsahuje vitaminy a minerální látky neekologického původu. Pokud by výrobek Blutquick nemohl být srovnatelným způsobem uváděn na trh, bylo by porušeno právo společnosti Herbaria na rovné zacházení.

58. Na žádost Soudního dvora se ústní vyjádření při jednání v zásadě týkala této otázky.

59. Tato otázka má potenciálně nesmírný význam. V poněkud omezenějším kontextu předznamenává jeden z druhu problémů, které mohou vyvstat v souvislosti s Transatlantic Trade and Investment Partnership (Transatlantické partnerství v oblasti obchodu a investic, dále jen „TTIP“), které je nyní vyjednáváno Evropskou unií zastoupenou Komisí a Spojenými státy zastoupenými US Trade Representative[21]. Jedná se o problematiku „vzájemného uznávání“, ve které vyvstávají otázky rovného zacházení a případně obrácené diskriminace. Pokud Evropská unie bude muset připustit dovoz a následný prodej potravin jako ekologických, které nesplňují unijní pravidla, ale pouze skýtají rovnocenné záruky, je možné se ptát, zda by rovněž nemělo být možné, aby jako ekologické byly na unijní trh uváděny potraviny vyrobené v Evropské unii, které splňují požadavky norem upravujících tyto rovnocenné záruky. Pokud jde o TTIP, zazněly pochybnosti mimo jiné o tom, zda *de facto* nedojde ke splynutí obrovského množství regulatorních opatření a následné ztrátě regulatorní autonomie.

60. Podle mne však existují přesvědčivé důvody, proč by se Soudní dvůr těmito otázkami neměl v kontextu projednávané věci zabývat.

61. Zaprvé – a především – Verwaltungsgericht nežádá Soudní dvůr o výklad týkající se této otázky – i když se podle vyjádření zástupce společnosti Herbaria při jednání jedná o otázku, která byla vznesena a projednávána v rámci vnitrostátního řízení. Podle ustálené judikatury Soudního dvora je věcí pouze vnitrostátních soudů, kterým byl spor předložen a jež musí nést odpovědnost za soudní rozhodnutí, které bude vydáno, posoudit s ohledem na konkrétní okolnosti věci jak nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce pro vydání jejich rozsudku, tak i relevanci otázek, které kladou Soudnímu dvoru[22]. V tomto kontextu podle mého názoru přísluší v první řadě vnitrostátnímu soudu, aby určil, že otázka týkající se unijního práva, která vyvstala v řízení, které je před ním vedeno, *nemusí* být pro účely vynesení rozsudku zodpovězena, a proto by v zájmu procesní efektivity *neměla* být předložena Soudnímu dvoru. Z ustálené judikatury vyplývá, že řízení o předběžné otázce je vzájemným dialogem mezi soudy, jehož zahájení zcela závisí na tom, jak vnitrostátní soud posoudí relevanci a nezbytnost žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce[23].

20 — http://www.ecfr.gov.

21 — Viz http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/july/tradoc_151605.pdf pro stručné shrnutí. Lze uvést, že článek 2.7 Dohody TBT (uvedené v poznámce pod čarou 18) stanoví, že členové „musí zaujmout pozitivní přístup k uznávání srovnatelných technických předpisů jiných členů, a to i tehdy, pokud se tyto předpisy liší od jejich vlastních předpisů za předpokladu, že je splněno, že tyto předpisy dostatečně plní účel jejich vlastních předpisů“.

22 — Pro nedávný příklad viz rozsudek ze dne 5. prosince 2013, Nordecon and Ramboll Eesti (C-561/12, EU:C:2013:793), bod 29.

23 — Pro nedávný příklad viz rozsudek ze dne 15. ledna 2013, Križan a další (C-416/10, EU:C:2013:8), bod 66.

62. Kromě toho skutečnost, že Verwaltungsgericht nezmínil otázku kladenou společností Herbaria, nevyhnutelně znamená, že pokud jde o tuto otázku, jeho žádost o rozhodnutí o předběžné otázce nesplňuje všechny požadavky stanovené článkem 94 jednacího řádu Soudního dvora. Konkrétně neobsahuje žádná skutková zjištění nebo domněnky týkající srovnatelnosti výrobku Organic Life Vitamins s výrobkem Blutquick – výrobek Organic Life Vitamins je nyní v Evropské unii prodáván na základě postupu stanoveného v článku 33 nařízení č. 834/2007 – nebo možné slučitelnosti výrobku Blutquick s americkými právními předpisy, pokud by byl vyráběn ve Spojených státech; pochopitelně neobsahuje ani žádné důvody, proč by mohlo být potřebné rozhodnout o výkladu norem týkajících se označování a uvádění na trh ekologických potravin pocházejících ze Spojených států.

63. To však není míněno jako kritika Verwaltungsgericht. Právě naopak – uvedený soud zjevně přijal promyšlené rozhodnutí nepoložit otázku týkající se tohoto bodu, a proto zcela správně neuvedl odůvodnění a podrobnosti o skutkových okolnostech, které se týkají této otázky. Pokud by se tedy Soudní dvůr měl tímto problémem zabývat, musel by tak učinit bez opory, neznaje důvody, které vedly Verwaltungsgericht k tomu aby se na tento bod Soudního dvora nedotázal, ani skutkový a procesní základ, který by mohl tyto důvody zpochybnit. Soudní dvůr by překročil meze úlohy, která mu byla svěřena, pokud by rozhodl o hypotetickém problému, který mu byl předložen, aniž by měl nezbytné skutkové nebo právní podklady[24]. Zodpovězení otázky vznesené účastníkem původního řízení bez souhlasu předkládajícího soudu by podle mne ještě více překračovalo meze této úlohy.

64. Navíc, pokud by se Soudní dvůr zabýval otázkou, která nebyla položena v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce – a která není ani přirozenou nebo logickou extrapolací problémů uvedených v tomto dokumentu – ale byla uvedena pouze ve vyjádření účastníka původního řízení, členské státy by byly částečně zbaveny práva na informace o předmětu otázek položených Soudnímu dvoru a práva na předložení písemného vyjádření k těmto otázkám, která jim plynou z článku 23 statutu Soudního dvora. Je pravdou, že členský stát může požádat, aby mu při jednání bylo umožněno přednést vyjádření k bodům uvedeným v písemných vyjádřeních. Tato vyjádření však nemusí obdržet ve svém úředním jazyce, zatímco žádost o rozhodnutí o předběžné otázce je vždy předkládána, přinejmenším ve formě shrnutí, do všech unijních úředních jazyků; navíc při jednání je pouze omezený časový prostor a nemusí být možné přednést tak obsáhlé a pádné vyjádření, jako by tomu bylo v případě písemné formy.

65. Zadruhé Komise při jednání zdůraznila, že se původní řízení týká napadení rozhodnutí vydaného bavorskými orgány v prosinci roku 2011, jehož platnost by tudíž patrně měla být posouzena podle práva platného v uvedené době. Nařízení č. 126/2012, na kterém společnost Herbaria zakládá svá tvrzení, podle svého článku 3 vstoupilo v platnost teprve 1. července 2012. Tudíž je zřejmé, že v době, která je patrně rozhodnou dobou, nemohlo být povoleno uvedení žádné potraviny ze Spojených států, která by obsahovala vitaminy a minerální látky nemající ekologický původ, na unijní trh jako ekologické potraviny, na kterém by společnost Herbaria mohla založit své tvrzení o nerovném zacházení.

66. Za těchto okolností doporučují, aby se Soudní dvůr v kontextu tohoto řízení nezabýval doplňkovou otázkou vznesenou společností Herbaria. Pokud by to však Soudní dvůr přesto považoval za vhodné, jsem toho názoru, že by v souladu s článkem 101 jednacího řádu měl nejprve požádat Verwaltungsgericht o vysvětlení, a poté případně nařídit znovuotevření ústní části řízení podle článku 83 jednacího řádu, aby všem zúčastněným členským státům umožnil, aby ve světle uvedeného vysvětlení předložily vyjádření.

24 — Pro nedávný příklad konstantní judikatury viz usnesení ze dne 7. října 2013, Società cooperativa Madonna dei miracoli (C-82/13, EU:C:2013:655), body 11 a 12 a citovaná judikatura.

Závěry

67. Ve světle všech výše uvedených úvah jsem toho názoru, že by Soudní dvůr měl zodpovědět žádost o rozhodnutí o předběžné otázce takto:

„Článek 27 odst. 1 písm. f) nařízení Komise (ES) č. 889/2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007 musí být vykládán v tom smyslu, že použití uvedených látek je vyžadováno zákonem pouze tehdy, když ustanovení unijního práva nebo ustanovení vnitrostátního práva slučitelné s unijním právem v souvislosti s potravinou, do které mají být uvedené látky přidány, jejich přidání přímo požaduje, nebo stanoví alespoň minimální obsah uvedených látek, které mají být přidány, a to před tím, než potravina může být uvedena na trh.

Žádný takový požadavek neexistuje v případech, kdy uvedení potraviny na trh jako doplňku stravy, s výživovým nebo zdravotním prohlášením nebo jako potraviny pro zvláštní výživu, by bez přidání alespoň jedné z uvedených látek spotřebitele uvádělo v omyl, protože potravina nemůže při nepřítomnosti takové látky nebo látek v dostatečné koncentraci plnit svůj uváděný účel potraviny, nebo uváděný účel vyjádřený ve výživových nebo zdravotních tvrzeních. Takový požadavek neexistuje ani tehdy, když může být konkrétní výživové nebo zdravotní tvrzení použito pouze na potravinách, které obsahují „významné“ množství alespoň jedné z uvedených látek.“